

Matematikos mokslo istorijos, karo pedagogikos ir gimtojo krašto tyrėjas

Audronė
BEREZAUSKIENĖ

Prieš metus į Anykščių Teresės Mikeliūnaitės kraštotyros draugijos gretas įsijungęs kraštiečių mokslininkas prof. Algirdas Povilas Ažubalis šiemet buvo apdovanotas Lietuvos Respublikos Seimo padėka už ištikimybę savo kraštui ir darbui, kurie yra svarbūs ne tik Anykščiams, bet ir visai Lietuvai, siekiant išsaugoti tėviškės praeitį.

Gimtojo krašto tyrėjas

Pastaruoju metu mokslo istorikas, matematikas, pedagogas edukologas didžiąją savo laisvalaikio dalį skiria kraštotyros veiklai. A. Ažubalis parengė kraštotyros darbą „Kas sutikta ir surasta kelyje“ (2017 m.), kuriame aprašė ne tik savo šeimos ir giminės istoriją, bet ir prisiminė mokytojus, draugus, pažįstamus, kurie paliko vienokią ar kitokią žymę jo gyvenimo kelyje.

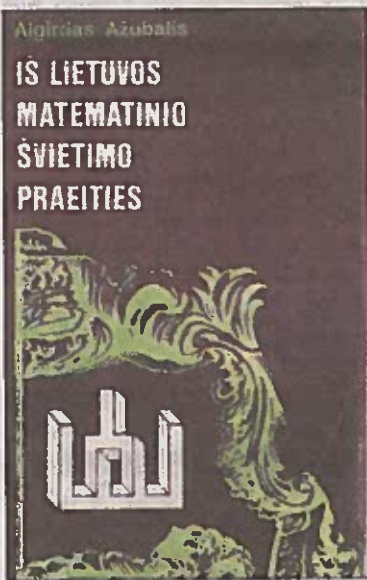
O tas kelias nebuvo rožėmis klotas. Savo prisiminimuose A. Ažubalis rašė: „Eiti [gyvenimo] keliu buvo nelengva. Nuo mažens be tėvo, be didesnės paramos iš namų, be jokių „blatų“ ir „užnugarų“. Bet pavyko nueiti ne taip jau arti. Tad šiuose atsiminimuose ir norisi visa tai apžvelgti. Čia daug vietos skirta gimtiesiems Voversiams ir jų žmonėms, kaimyniniams kaimams. Ką prisimenu, rašau tiesiai ir atvirai, nes daugelis čia aprašytų jau išėjo Anapus. Jų geri ir nelabai geri darbai, jų stiprybė ir silpnumas tegu lieka užfiksuoti popieriuje, sudarydami dar vieną užpildytą plotelį toli gražu dar neužpildytoje lietuviško, jau nenumaldomai nykstančio, kaimo mozaikoje. Aišku, daugiausia dėmesio skiriu savo šeimos, giminų, artimiausių draugų aprašymui. Deja, atsekti mūsų giminės genealogiją būtų labai sunku – buvome nekilmingi, „žemės kurmiai“. Todėl remiuosi tik atsiminimais, Senelės ir Mamos pasakojimais“.

Profesorius senelė Zofija Petrošiūtė-Ažubalienė-Juočepienė (1879–1956) buvo puiki pasakotoja. Apie tai A. Ažubalis savo mintimis pasidalino ir anykštėnų kraštotyrininkų sambūryje-seminare „Draugaukime-bendraukime-bendradarbiaukime“, vykusiame šiais metais gegužės mėnesį Anykščių L. ir S. Didžiulių viešojoje bibliotekoje. Kraštotyrininkas skaitė pranešimą tema „Gimtojo Voversių kaimo istorijos ištakos iš bobutės pasakojimų“. Pranešėjas džiaugėsi, kad jo bobutė turėjo didžiulį pasakotojos talentą. Savo anūkui ji ne tik

sekė pasakas, bet ir pasakojo apie piemenų ir samdinių gyvenimą bei kitų kaimo žmonių nuotykius. Pasak A. Ažubalio, iš senolės pasakojimų būtų buvę galima parašyti net kelias knygas.

Prof. A. Ažubalis prisimena, kad būdamas mažas svajotojas tapti kunigu. Baigęs penkias klases Skiemonių (Anykščių r.) septynmetėje mokykloje, jis užsimanė būti traktorininku. Profesorius prisiminė, kad jam teko pasijusti ir bibliotekininku: „Kai kaimuose ėmė rasti bibliotekas, klubai-skaityklos, aš, R. Karvelio vaikai iš buvusių namuose, taip pat parsinešę iš Gurapolio dvaro, išvežtųjų P. Šiaučiulio, Vastapų Šližio namų, knygų „atidarėme bibliotekas“ ir vieni pas kitus ėmėme skaityti knygas, užrašydami jas į „skaitytojų formuliarius“.

Kunigu, traktorininku ir bibliotekininku A. Ažubalis netapo, tačiau pedagogikos mokslų kelyje padarė didžiulius darbus. Baigęs studijas Vilniaus pedagoginio instituto Fizikos-matematikos fakultete, įgijęs matematikos dėstytojo išsilavinimą, nemažą savo gyvenimo dalį kraštiečių praleido mokyklose, dirbdamas administracinį darbą ir dėstydamas matematiką.

Viena iš A. Ažubalio monografijų

Matematikos mokslo istorikas

Nuo 1969 m. gabus pedagogas ėmėsi ir mokslinės veiklos. Jo mokslinių tyrimų kryptis – lietuviškos mokyklos ir jose sukaupto patyrimo taikymas, optimizuojant kariūnų ugdymo procesą. 1977 m. SSRS Pedagogikos mokslų akademijos Mokymo turinio ir mokymo metodų mokslinio tyrimo institute A. Ažubalis apsigynė disertaciją „Programuotas uždavinių sprendimo mokymas kaip mokymo diferencijavimo priemonė“. 1998 m. Latvijos universitete A. Ažubalis apsigynė disertaciją

A. Ažubalio apdovanojimo akimirka

„Matematika lietuviškoje mokykloje (XIX a. pr. – 1940 m.)“, jam suteiktas habilituoto socialinių (edukologijos) mokslų daktaro laipsnis.

1975–1981 m. A. Ažubalis dirbo Respublikiniame mokytojų tobulinimosi institute vyresnioju dėstytoju. 1981–1984 m. jis buvo Šiaulių pedagoginio instituto vyresnysis dėstytojas, paskui docentas, Pedagogikos fakulteto prodekanas. 1984–1994 m. dirbo Respublikinio mokytojų tobulinimosi instituto dėstytoju, buvo docentas. 1994–2000 m. – Vilniaus Gedimino technikos universiteto docentas, paskui profesorius. Nuo 2000 m. A. Ažubalis buvo Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademijos Humanitarinių mokslų katedros profesorius, logikos dėstytojas. 2018 m. birželio pabaigoje išėjo į pensiją. Valstybės (Lietuvos karaliaus Mindaugo karūnavimo) dienos proga 2018 m. liepos 5 d. jis apdovanotas naujai įsteigtu Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademijos medaliu „Už uolumą“.

A. Ažubalis domisi ir tyrinėja Lietuvos matematikos mokslo istoriją, kaupia ir populiarina žinias apie žymiausių Lietuvos matematikų veiklą. Ypatingą dėmesį mokslininkas skiria matematikos ir logikos didaktikai, karo pedagogikai bei pilietinio ugdymo problemoms postmodernioje visuomenėje tyrinėti.

Prof. habil. dr. Algirdas Povilas Ažubalis 2000–2011 m. mokslinį darbą dirbo Lietuvos karinės edukologijos istorijos srityje, lygiagrečiai tyrinėjo logikos ir mokyklinės matematikos integraciją ir šių dalykų mokymo raidą Lietuvoje. Jis skaitė paskaitų ciklus matematikos didaktikos magistrantams pagal Erasmus programą Daugpilio universitete ir Liepojos pedagoginėje akademijoje, vedė apie 50 seminarų Lietuvos mokyklų mokytojams. Kaip vizituojuojantis profesorius 10 metų (iki 2010 m.) jis dirbo su Lietuvos žemės ūkio (dab. Aleksan-

dro Stulginskio) universiteto profesijos edukologijos magistrantais (skaitė paskaitas, vadovavo magistrų darbams), 4 metus (iki 2004 m.) – Šiaulių universitete. Jis buvo kelių edukologijos disertacijų oponentas, gynimo tarybų narys. 2011–2015 m. prof. habil. dr. A. Ažubalis buvo transporto ir logistikos specialybės kariūnų būrio (112-2) kuratorius.

Prieš pradėdamas dirbti

Mokslininko parengta knyga

LKA vienas ir su keliais kitais autoriais paskelbė apie 300 mokslinių, metodinių ir mokslo populiarinamųjų straipsnių, recenzijų, 4 monografijas ir 6 mokymo priemonės. Dirbdamas LKA nuo 2000-ųjų metų rudens vienas ir su kitais autoriais paskelbė apie 250 mokslinių, metodinių ir mokslo populiarinamųjų straipsnių, recenzijų ir išleido daugiau kaip dešimt knygų matematikos mokslo ir karo pedagogikos istorijos raidos Lietuvoje tema. Trys iš jų parašytos su bendraautoriais. Dalyvavo ir skaitė pranešimus apie 150 tarptautinių ir šalies mokslinių konferencijų.

Mokslininkas parengė mokomąsias knygas: „Progressijų uždaviniai“ (1975), „Programuoto mokymo ir jo elementų naudojimas diferencijuotai mokant matematikos“ (1983), „Pamokos-paskaitos ir pamokos-seminarai mokykloje“ (1989), „Diferen-

cijuoto mokymo pamokoje būdai“ (1989), „Logikos pratimai“ (1998, II leid. 2001), vadovėlį „Bendroji pradinės matematikos didaktika“ (2002, su A. Kiseliovu). Matematikos mokslo istorikas išleido monografijas: „Iš Lietuvos matematinio švietimo praeities“ (1993, II papildytas leid. 1997), „Matematikos mokymo lietuviškoje mokykloje raida (XIX a. pr.–1940 m.)“ (1995).

1997 m. A. Ažubalis išleido beveik 600 puslapių monografiją „Matematika lietuviškoje mokykloje (XIX a. pr. – 1940 m.)“, kurioje apžvelgė keturis matematikos mokymo lietuviškoje mokykloje raidos etapus, atskleidė matematikos mokymo kelią nuo keleto eilučių, skirtų aritmetikai pirmuosiuose lietuviškuose elementoriuose, iki gerai parengtų matematikos vadovėlių vidurinėms mokykloms. Knygoje aptariami klausimai, kaip matematikos mokymas siejamas su realaus gyvenimo reiškiniais, svarstomas jos problemnis ir diferencijuotas mokymas, rašoma apie mokytojų kvalifikacijos kilimą: nuo savamokslų daraktorių iki matematikos mokslo daktarų.

2005 m. profesorius išleido monografiją „Matematikos didaktika Lietuvos pedagoginėje periodikoje (1945–1990 m.)“. 2008 m. pasirodė internetinė jo monografija „Logika ir mokyklinė matematika“. Karo pedagogikos Lietuvoje raidą jis nušvietė trijose monografijose: „Karo pedagogika Lietuvoje (1918–1940 m.)“ (2007 m.), „Karinis rengimas Lietuvos mokykloje (1929–1940 m.)“ (2009 m.) ir „Valstybinė kalba Lietuvos kariuomenėje (1918–1940 m.)“ (2010 m.), kurias parašė su bendraautoriais. A. Ažubalis buvo visų šių monografijų autorių grupių vadovas, atsakingasis mokslinis redaktorius. Abi savo tyrimo kryptis A. Ažubalis sujungė 2015 m. išleistoje monografijoje „Matematikos taikymas Lietuvos kariuomenėje 1918–1940 m.“.

1998 m. A. Ažubalis buvo pripažintas geriausiu Vilniaus Gedimino technikos universiteto metų mokslininku. 2008 m. jis apdovanotas Lietuvos matematikų draugijos Zigmą Žemaičio medaliu, 2009 metais profesorius išrinktas Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademijos „tūkstantmečio dėstytoju“. 2011 m. Nacionalinių vertybių rinkimuose A. Ažubalis buvo nominuotas žmogaus amžininko kategorijoje.

Projektą remia

SPAUDOS,
RADIJO IR
TELEVIZIJOS
REMIMO
FONDAS

